

НАЦИОНАЛНИ РАД ЗОРАНА МИЛОШЕВИЋА

Током свог дугогодишњег плодног рада Зоран Милошевић се потврдио и као национални радник. Пре него што будемо конкретно говорили о Зорану Милошевићу као националном раднику, покушаћемо да објаснимо шта подразумевамо под националним радом. Национални рад проистиче из патриотизма, љубави према српском и руском народу у прошлости и садашњости. Гледано у најширем смислу, то је она свакодневна делатност коју појединци, породице, социјалне групе, класе, које, да би обезбедиле егзистенцију, одговорно, приљезно, поштујући законске норме своје државе, обављају свакодневне послове. Нећемо говорити о таквој врсти националног рада. Говорићемо о раду појединаца који, мимо свога редовног рада, настоје да пруже допринос напретку своје нације, целог Српства, а да за тај свој труд, изузев друштвених признања, не остваре личну корист. Таквих људи који су се бавили националним радом у српском народу било је много, то су пре свега јунаци који су за српску ствар и српску будућност давали своје животе. Њима се придружују задужбинари који су, да би убрзали напредак српске нације, остављали српском народу задужбине, или давали новац за рад Цркве и националних удружења и институција. Ни о овој врсти националног рада нећемо говорити. Говорићемо о националном раду интелектуалаца.

Да бисмо одредили шта значи национални рад интелектуалаца, позваћемо се на предавање Јована Цвијића „О националном раду“ који је он одржао у Београду 18. фебруара 1907. године на једној свечаности коју је организовало „Коло српских сестара“. Његов говор потом је објављен у једном од првих бро-

јева Српског књижевног гласника, а затим је више пута прештампаван. У том свом раду Цвијић се обраћа српским интелектуалцима, националним радницима, где каже: „Они (интелектуалци, прим. Ј. Б.) треба да раде на националним питањима тако, да се потпуно изгуби личност и личне таштине, нарочито спољне сујете и тежња за положајима. Личност или личности које раде, не смеју да се виде, но рад и резултати рада. При томе треба да инстинктивно буду готови на многа лична пожртвовања, често да поднесу и увреде. Они треба у свим правцима да помажу националне послове, у којима у ствари не може бити разлика у партијама, без обзира која партија има да води те послове. Тако би се створио чврст ослонац јавне свести за велике народне интересе.“

Таква делатност интелектуалаца који се баве националним радом, као што указује Цвијић, представља духовни ква-сац који подстиче духовна врења у целом народу: „Систематски национални рад најпросвећенијих људи само је први ступањ и најмањи део онога рада, који треба енергично почети. Иза тога долази најтежи и главни посао на формирању националног осећања и мишљења. Треба и осталим слојевима интелигенције и целом народу дати национално и патриотско чуло, направити их да су у националном погледу од једног кова или слива и да при свакој својој јавној акцији помишљају на интересе целине целог народа.“

Подсетили бисмо на још једну поруку коју је Цвијић пре сто десет година упутио српским интелектуалцима који се баве националним радом, где им указује да нема плодова националног рада без снажне сложне државе: „Национални интереси ни једне српске области нису одбрањени, ако их заступа само једна књига или брошура, па ма како их разумно заступала. Реални свет, који ће о томе решавати, узеће само минимално у обзир те разлоге, ако држава није снажна и угледна и ако народ нема снажних и развијених националних осећаја. Искрсло ма које наше национално питање, већина Срба инстинктивно да зна положај који мора заузети и своје дужности. На сваком месту и у свакој прилици треба да сваки Србин брани своју земљу од неистина и да најенергичније заступа интересе и тежње своје земље и свога народа.“

На основу дугогодишњег праћења рада Зорана Милошевића, покушаћемо да докажемо да се он, поред свога свакодневног рада, бавио и националним радом, и у томе као да се придржавао Цвијићевих упутстава.

Када говоримо о националном раду Зорана Милошевића, ставићемо у други план његов педагошки рад са студентима, рад у оквиру научних пројеката Института за политичке студије у Београду, где такође ради. У први план овом приликом ставићемо његове радове који су настали као реакција на поједине друштвене и политичке процесе који су се протеклих година и деценија дешавали у српском народу, а који се нису могли, а ни смели прећутати. У такву врсту рада Милошевић је уложио огромну енергију.

Радове објављене у таквим приликама могли бисмо поделити у неколико група: реаговање на догађаје у Босни и Херцеговини, указивање на активности Римокатоличке цркве на нашим просторима, јачање ислама на Балкану и Европи и праћење савремених збивања међу православним Словенима, пре свега Србима и Русима, и подстицање узајамности и слоге међу православним народима.

Разлоге због којих се бавио Босном и Херцеговином Милошевић је објаснио у поговору новог издања књиге „Историја Босне и Херцеговине до пада краљевства 1463“ Паскала Младеновића Зелинца, која се први пут појавила у Сарајеву пре сто десет година, 1907, када и Цвијићево предавање „О националном раду“. У том поговору, 2002. године Милошевић пише: „Српски народ ушао је у 21. век са невероватним проблемима и оптерећењима. Угроженост је сваковрсна. Проверене историјске чињенице се кривотворе и на њихово место устоличавају лажи и преваре. Српска, однорођена, мондијализована (космополитизована) интелигенција углавном ћути. Младе нараштаје нема ко да научи шта је српско и каква је прошлост Срба. Скоро да и нема зрелих српских интелектуалаца који живе у БиХ, а који би могли да се ‘носе’ са римокатоличком и исламском пропагандом и лажима. Током рата већина српских интелектуалаца се иселила на безбеднија места, у Србију, на пример. Они, пак, који су остали, иако се јуначки држе, не стижу да одговоре на све изазове. ‘Гостујући’ професори из Србије, који раде на универзи-

тетима Републике Српске, не дишу босанским животом, па их не интересује ни 'босанска' проблематика.“

Врло је важно да напоменемо разлоге због којих се Милошевић, у свом националном раду, посветио Босни и Херцеговини. Такве су историјске околности, које трају вековима. У свим историјским бурама Босна и Херцеговина се налази у самом језгру историјских вртлога који захватају цели Балкан, и који се и те како тичу српског народа. И само поновно штампање заборављене књиге Паскала Младеновића Зелињаца, за шта је заслужан Милошевић, представља једну врсту националног подвига. Паскал Младеновић Зелињац био је новинар најубојитијег гласила босанскохерцеговачких Срба, „Српске ријечи“ која је излазила у Сарајеву пре Првог светског рата. Био је страстан полемичар и аустријске окупационе власти нису могле да с њим изађу на крај. Огромни труд аустроугарска пропаганда, фалсификујући историјске чињенице, уложила је у стварање босанске нације, босанског језика, и конструкције историје средњовековне Босне. Књига Паскала Младеновића Зелињаца мрсила им је све рачуне. Заснована на литератури и чврстим историјским чињеницама, написана прегледно, популарним језиком поништила је напоре бројних окупаторских „учењака“ који су тврдили, оно што данас тврди муслиманска и римокатоличка пропаганда, да средњовековни босански владари нису били Срби православне вере него римокатолици или богумили, да се у Босни и Херцеговини говори босанским језиком, да је ћирилица којом се писало у средњовековној Босни уствари босанчица. Због ове књиге, одмах после Принциповог пуцња у Сарајеву, Зелињац је ухапшен и негде убијен.

Поред тога, издавачка кућа „Бели анђео“ коју је водио Зоран Милошевић, објавила је још неколико значајних дела која су се бавила истом темом, а међу тим књигама је и дело „Босна и Херцеговина српске су земље по крви и језику“, објављена у Мостару 1908, која је потписана псеудонимом Влатко Божићевић, иза кога се крије др Васо Глушац. Овим издањима „Белог анђе-ла“ додали бисмо и књигу „Српске православне цркве у Босни и Херцеговини: од 960. до 1930.“ проте Светислава Давидовића штампаној први пут у Сарајеву 1931. године. Све књиге штампане су 2002. године. Овим књигама могли бисмо придружити и

зборник „Православље, вријеме и Босна“ који је Милошевић приредио заједно са протојерејем Ратком Р. Врачевићем, где се као суиздавач „Белом анђелу“ јавља и Српска православна црквена општина Добој. Поменути зборник такође је објављен 2002. године. Ваља напоменути да су се у Титовој Југославији босанским средњим веком углавном бавили историчари римокатолици. Муслиманима је било препуштено турско време, док су српски историчари истраживали народноослободилачку борбу. Није онда тешко претпоставити шта су ове књиге значиле за српске интелектуалце и историчаре из Републике Српске, али и шире, који су намеравали да се баве националном историјом. Ове књиге су им помогле да схвате шта се заиста збивало у прошлости и да стекну полазну основу за сопствена промишљања.

Велики труд Милошевић је уложио истражујући јавну и закулисну делатност Римокатоличке цркве на просторима где живе и где су живели Срби. Као посебан пример националног рада поменули бисмо неке зборнике и књиге које је приредио Зоран Милошевић. Посебно је значајан зборник „Рим не мирује: о старим и новим покушајима Римокатоличке цркве да потчини православне“ коју је приредио заједно са протојерејем Момиром Васиљевићем. Књига се појавила у издању „Белога анђела“ 2003. године, а у њој је објављен већи број радова више аутора, подељених у две целине: Римокатолички удар на Србе и српске земље и Улога хрватске идеје у покатоличавању Срба. Сличне садржине је и други зборник „Унија, политика Римокатоличке цркве према православним Словенима“, издавач је Институт за политичке студије, а књига се појавила 2005. године, где су о деловању римокатоличке цркве писали бројни савремени истраживачи. Значајна је књига „Необјављени рат: деловање римокатоличке пољске илгалне у Белорусији 1939 – 1953. године“ коју су написала двојица белоруских истраживача Виктор И. Јермолович и Сергеј В. Жмур. Ова књига показује да се пољски римокатолици, чланови војних формација „Војска крајове“, нису другачије понашали према православним Белорусима од хрватских усташа и домобрана према Србима. Издавање ове књиге 2003. године припремио је Зоран Милошевић.

Врло значајно Милошевићево дело „Ко је Ханс Иван Мерц“, један од новијих римокатоличких светаца, један о утемељивача усташког покрета. За свеца га је пред самостаном Петрићевац у Бањалуци прогласио 22. јуна 2013. године папа Јован Павле Други. Из овога самостана кренуле су усташе, међу којима је било и свештеника Римокатоличке цркве, који су 7. фебруара 1942. године извршили злочин у оближњим селима Дракулићи, Шаргановац и Мотике, када је убијено 2500 Срба. Недалеко од Петрићевца је и Јасеновац. Зоран Милошевић је био једини српски интелектуалац који је књигом реаговао на тај догађај, указујући на бесмисао потеза Римокатоличке цркве да Мерца прогласи за свеца.

Зоран Милошевић се бавио и духовним променама међу босанскохерцеговачким муслиманима, муслиманима на Балкану и Европи. Занимљива је његова књига „Бошњачко поништавање Срба“, коју је 2004. године штампао Завод за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево. На садржај вас подсетићемо навођењем наслова поглавља ове књиге: Српско питање у дјелу Омера Ибрахимагића, Срби (из Босне и Херцеговине) у уџбеницима исламске вјеронауке, Обликовање бошњачког хегемонизма, Трагање за идентитетом босанскохерцеговачких муслимана и Јован Цвијић о босанскохерцеговачким муслиманима. Изузетно је значајна Милошевићева књига „Турска и неоосманизам“ чији је издавач такође 2010. године био Завод за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево. Милошевић је био један од првих српских интелектуалаца који је указао на идеологију неоосманизма коју је осмислила турска држава и чији су задаци почели да се остварују међу балканским, а посебно међу босанскохерцеговачким муслиманима.

Не може се заобићи ни Милошевићева књига „Идентитет Европе – будућност муслимана у Европској унији“ коју је 2012. издао Институт за политичке студије у Београду. Књига се појавила пре избегличке кризе, и готово пророчки упозорила да је неминован сукоб Европе и ислама на европском тлу. Милошевић је подсетио да се тада, пре пет година, водио тихи цивилизацијски рат између Западноевропљана и ислама, да Европа нема начина да муслимане, који су се населили у велике европске градове и тамо створили гета, претопи у Европљане и

наведе их да се добровољно одрекну исламских вредности, а преузму европске. Милошевић се позивао на неке западноевропске политичаре који су изјављивали да ће Европа морати да предузима и радикалне мере како би на свом тлу, у својој кући, решавала исламско питање.

Бавио се и православним народима и њиховим судбинама. Успоставио је тесну сарадњу са већим бројем научника са простора бившег Совјетског Савеза, из Русије, Белорусије, Украјине, затим Бугарске, Македоније. Њима су се придружили и бројни српски научници. Та сарадња осведочена је са два зборника радова које је приредио Милошевић под заједничким насловом „Јединство православних Словена“. Прва књига се у издању Филозофског факултета Источно Сарајево појавила 2006, године а друга две године касније у издању Института за политичке студије. Објављени су радови већег броја научника где се говори о духовном стању и духовним појавама и кретањима међу словенским православним народима. После тога уследили су научни скупови и књиге са сличном тематиком.

Током трореценијског рада, што би се могло назвати националним радом, Зоран Милошевић је приредио 34 научна зборника у којима су своје радове објављивали научници из Србије, Републике Српске, Русије, Белорусије, Украјине, Македоније, Бугарске, Словеније, Немачке, Румуније. У тим зборницима научници су се бавили историјским фазама кроз које је прилазио не само српски народ него и остали православни Словени, укажујући на изазове пред којима су се они нашли. Последњи такав зборник је „Светост и дух времена“.